

II. ЕКОНОМІЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

УДК 911.3 (477.52)

О.О. Приходько, О.Г. Корнус

СУЧАСНИЙ СТАН МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті висвітлюються основні особливості машинобудівної галузі Сумської області, проблемні аспекти її розвитку, територіальна організація та запропоновані шляхи підвищення рівня промислового виробництва галузі.

Постановка проблеми. Машинобудування і металообробка – найважливіші галузі промисловості Сумської області. Більшість підприємств машинобудування було створено за радянських часів, тому дослідження сучасного стану та територіальної організації галузі має велике значення. Ця проблема залишається актуальною в період реструктуризації економіки України. За таких умов актуальним є і дослідження кількості діючих підприємств, їх сучасної спеціалізації та кількості зайнятих у даній сфері.

Дослідженнями промисловості, у тому числі й машинобудування у Сумській області займалися такі науковці, як Л.С. Захаркіна, Г.Г. Леонтєва [2], С.І. Сюткін, О.М. Фашевська та ін.

Метою статті є дослідження сучасного стану машинобудівного комплексу Сумської області, його територіальної організації та проблем розвитку.

Виклад основного матеріалу. Сумська область займає провідне місце в Україні за випуском окремих виробів машинобудування – газоперекачувальних агрегатів, хімічного обладнання і запчастин до нього, насосів і вакуумних агрегатних пристроїв [1]. Досліджуючи динаміку виробництва продукції машинобудування за період 2005-2008 рр., показник виробництва машинобудівної продукції залишався стабільним, з незначним зниженням обсягів виробництва у 2006-2007 рр. У 2009 р. під впливом світової кризи відбулося погіршення економічного становища, що обумовило погіршення стану машинобудівних підприємств, зменшення їх зовнішньоторговельного обороту.

До настання економічної кризи, машинобудування було лідером зростання серед всіх галузей промисловості. У 1 півріччі 2008 р. збільшення виробництва у галузі склало 29,5% (у середньому по промисловості – 7,7%). Станом на 2011 р. індекс виробництва продукції машинобудування досяг найвищих показників у післякризовий етап, але вже у 2012 р. зростання припинилося (рис. 1). Це пов'язано зі зменшенням обсягів виробництва продукції, її неконкурентоспроможністю на світових ринках, закриттям промислових підприємств.

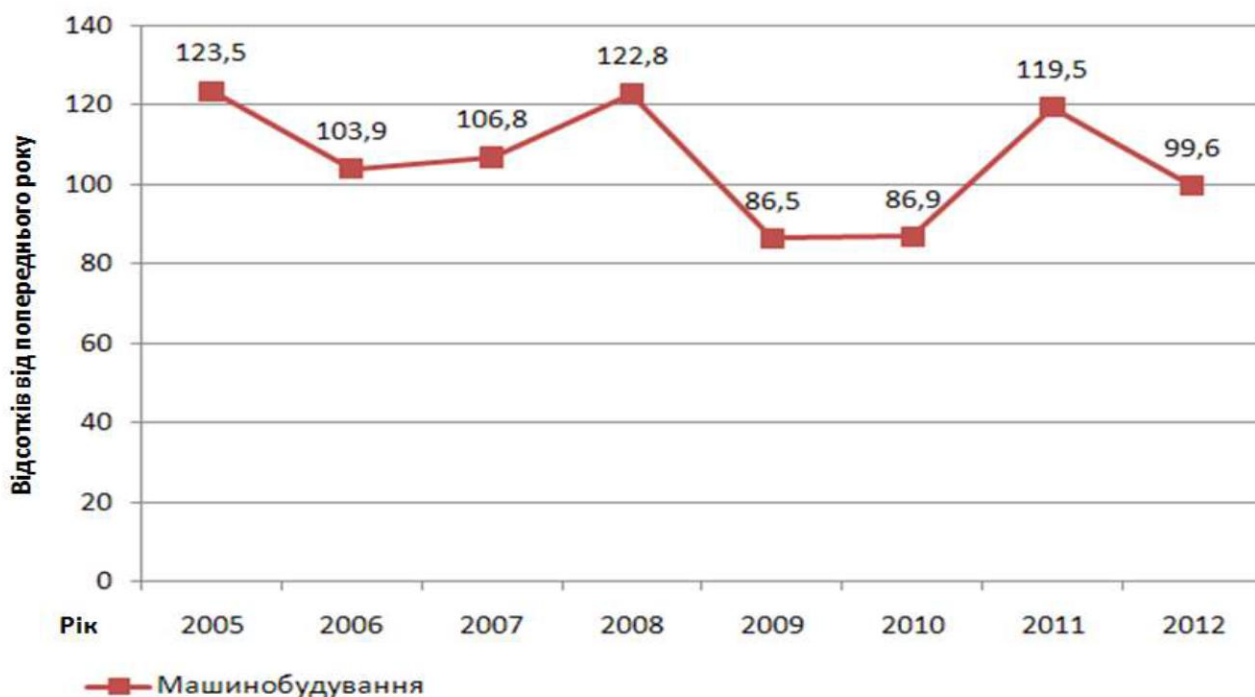

Рис. 1. Динаміка виробництва продукції машинобудування (побудовано за даними [4])

Промислове виробництво Сумської області відрізняється дуже високим ступенем концентрації: у Сумах виробляється майже половина всієї промислової продукції машинобудування. Окрім обласного центру на території області є такі місцеві центри машинобудування, як міста Охтирка, Ромни, Тростянець, Конотоп, Глухів, Білопілля, Лебедин, Ямпіль, Ворожба, смт. Свеса (рис. 2).

Елементами територіальної організації машинобудівної галузі є Сумський промисловий вузол та промислові центри (Конотоп, Лебедин, Глухів, Ромни, Свеса, Тростянець). Машинобудівний комплекс Сумської області орієнтується на сировинні, транспортні, трудові ресурси.

Основними промисловими підприємствами машинобудівної галузі є ВАТ «СМНВО ім. М. В. Фрунзе», ВАТ Сумський завод «Насосенергомаш», концерн «Укрросметал». В області розташоване підприємство Охтирське ВАТ «Нафтопромаш», ВАТ «Конотопський арматурний завод», ДП Конотопський авіаремонтний завод «АВІАКОН», ТОВ «Мотордеталь – Конотоп», ВАТ «Глухівський завод «Електропанель». Провідними сучасними машинобудівними підприємствами є ТОВ «Укртрансневматика», ДП «Лебединський моторобудівний завод» ВАТ «Мотор Січ», ВАТ «Лебединський завод поршневих кілець». Відомим підприємством, розташованим в Ямпільському районі, є ВАТ «Свеський насосний завод», що спеціалізується на виготовленні насосного обладнання.

Рис. 2. Територіальна структура машинобудівного комплексу Сумської області

В Роменському районі є такі машинобудівні підприємства: ПАТ «Роменський завод «Тракторозапчастина», ТОВ «Техномашсервіс». Єдиним підприємством галузі, розташованим в Білопільському районі, є «Ворожбянський машинобудівний завод», що спеціалізується на виробництві конструкцій з чорних металів. На сьогодні ці підприємства мають багатий досвід у проектуванні, виготовленні та участі в експлуатації широкого спектру машинобудівної продукції (рис. 3).

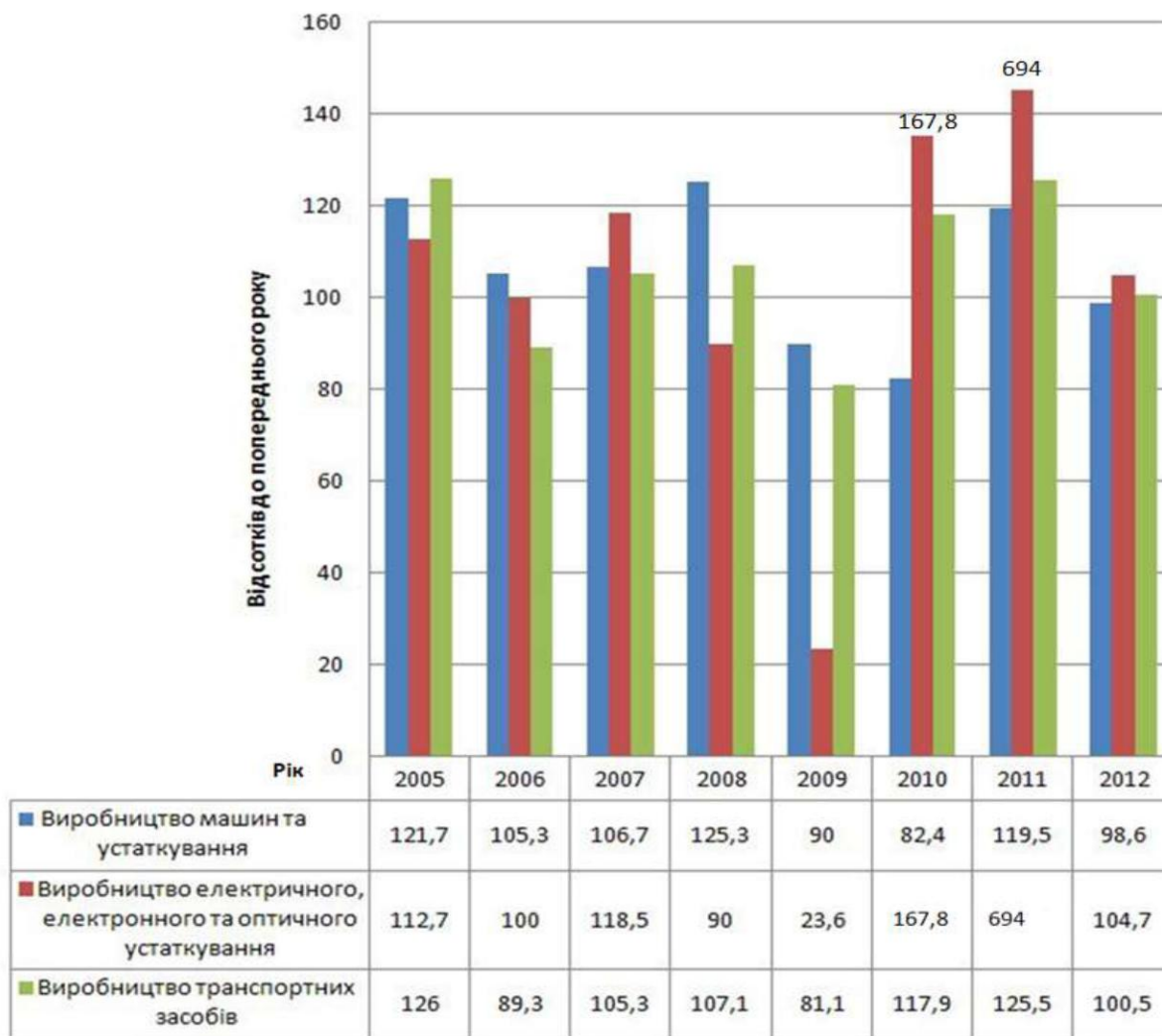

Рис. 3. Динаміка випуску продукції машинобудування за видами діяльності (побудовано за даними [4])

Оскільки машинобудування та металообробка є провідними галузями господарства, в цій сфері станом на 2012 р. зайнята найбільша кількість працюючих – 25464 осіб (для порівняння, в хімічній промисловості – 12049 осіб).

Машинобудівна галузь підтримує тісні зв'язки з 94 країнами світу, зокрема країнами СНД. Внутрішньодержавні зв'язки найтісніші зі Столичним, Донецьким, Придніпровським економічними районами.

До найважливіших проблем, вирішення яких є необхідною умовою подальшого розвитку машинобудівного комплексу області, слід віднести: наявність великої кількості непрацюючих промислових підприємств та тих, які знижують обсяги виробництва; недостатній рівень завантаження виробничих потужностей, неефективне використання площ та територій промислових підприємств; старіння основних засобів виробництва, ступінь зносу яких у 2010 р. становив 58,6% (в 2006 р. – 47,9%); майже цілковита залежність виробничої діяльності промислових підприємств машинобудування від замовників на продукцію; залежність промисловості області від закордонних постачальників сировини, комплектуючих [3; 4].

Промисловими підприємствами, які зникли з карти Сумської області є: ВАТ «Сумсільмаш», Сумське акціонерне товариство «Селмі», АТ «Сумремверстат», Сумський авторемонтний завод «НИКМАС», Товариство з обмеженою відповідальністю «Аксум», Глухівське товариство з обмеженою відповідальністю «Завод автомобільних причепів і запчастин», в м. Путивль – ВАТ «Електро-механічний завод»; ВАТ «Роменський завод поліграфічних машин». У м. Білопіль – ВАТ «Білопільський машинобудівний завод». Закриття цих важливих машинобудівних об'єктів завдало шкоди економіці окремих районів, призвело до значного рівня безробіття.

Висновки. Отже, машинобудування є важливою складовою Сумського промислового комплексу, адже дана галузь є однією з галузей спеціалізації промисловості області та впливає на формування загальнообласних показників економічного розвитку. Тому, для розвитку даної галузі промисловості можна запропонувати наступні шляхи вирішення сучасних проблем: стимулювання надходження інвестицій, яке здійснюватиметься за рахунок власних коштів підприємств, залучення прямих іноземних інвестицій; визначення переліку об'єктів інвестування, що мають стратегічне значення для розвитку економіки регіону та є привабливими з точки зору окупності; підтримка наукових розробок, що забезпечують економічне зростання за рахунок активного використання інноваційних факторів; стимулювання оновлення засобів виробництва, технічного переоснащення та модернізації підприємств.

Література

1. Корнус А. О. Географія Сумської області: природа, населення, господарство / А. О. Корнус І. В. Удовиченко та ін. – Суми : ФОП Наталуха А. С., 2010. – 184 с.
2. Леонтьєва Г. Г. Сумський промисловий вузол : Навчальний посібник / Г. Г. Леонтьєва. – Суми : Вид-во «Слобожанщина», 1996. – 64 с.
3. Олійник Я. Б. Географія : Навчальний посібник / Я. Б. Олійник, П. Г. Шищенко та ін. – К. : «Знання», 2006. – 455 с.
4. Статистичний щорічник Сумської області за 2012 рік : Статистичні матеріали / Державний комітет статистики України :

Головне управління статистики у Сумській області; ред. Л. І. Олехнович. – Суми : Головне управління статистики у Сумській області, 2013. – 671 с.

Summary

Prikhodko O.O., Kornus O.G. **Current State of Engineering Complex in Sumy Region.**

The article highlights the main features of the machine-building industry, Sumy region, problematic aspects of its development, the territorial organization. The ways to improve the level of industrial production were proposed.

УДК 91:332.1 (477.51)

О.О. Афоніна

**ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО
КОМПЛЕКСУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У статті розглянуто територіальні компоненти культурно-освітнього комплексу Чернігівської області. Показано нерівномірність розвитку культурно-освітніх комплексів різних ієрархічних рівнів.

Постановка проблеми. Розвиток науково-технічного прогресу висуває нові вимоги до підвищення культурно-освітнього та інтелектуального рівня населення. В ситуації що склалася, велика роль належить культурно-освітнім закладам. Успішне їх функціонування потребує удосконалення територіальної організації культурно-освітнього комплексу. Недостатньо розробленими залишаються наукові основи функціонування культурно-освітнього комплексу в регіонах України у зв'язку із зростанням диспропорцій у розвитку окремих територій.

Метою дослідження є вивчення територіальної організації культурно-освітнього комплексу Чернігівської області.

Виклад основного матеріалу. Одним із важливих напрямів вивчення територіальної організації культурно-освітнього комплексу Чернігівської області є дослідження її структури. На початок 2011 року в Чернігівській області нараховувалося 2756 закладів освіти та культури, які складають культурно-освітній комплекс області [1; 2]. Протягом 2000-2011 рр. мережа культурно-освітніх закладів Чернігівської області зменшилася на 794 одиниці або 28,8%, з них закладів культури на 528 од., або 19,1%, закладів освіти на 266 од., або 9,7% від загальної їх кількості [5].

Центром обласного культурно-освітнього комплексу є м. Чернігів, де розміщена найбільша кількість культурно-освітніх закладів, взаємопов'язаних між собою різними видами зв'язків і відношень, які мають значний вплив на культурно-освітні комплекси різних ієрархічних рівнів. Тут здійснюється організа-